

LT

LT

LT

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 2008.11.25
KOM(2008) 791 galutinis

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

Jūrų erdvės planavimo gairės. ES bendrųjų principų nustatymas

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

Jūrų erdvės planavimo gairės. ES bendrųjų principų nustatymas

1. ĮŽANGA

2007 m. spalio 10 d. Europos Komisija priėmė mėlynąją knygą, kurioje pateikiami Europos Sąjungos integruotos jūrų politikos (IJP)¹ ir išsamaus veiksmų plano² pasiūlymai. 2007 m. gruodžio 14 d. Europos Taryba pritarė IJP ir veiksmų planui.

Jūrų erdvės planavimas (JEP)³ – svarbiausia IJP įgyvendinimo priemonė, kuri padeda valstybės institucijoms ir suinteresuotiesiems subjektams koordinuoti veiksmus bei suteikia galimybę panaudoti jūrų erdvę tiek ekonomikos plėtrai, tiek jūrų aplinkai palankiu būdu. Šio komunikato tikslas – padėti valstybėms narėms plėtoti JEP ir paspartinti JEP įgyvendinimą nacionaliniu bei ES lygmenimis⁴. Šiame komunikate išdėstyti pagrindiniai JEP principai; juo siekiama, rengiant svarstymus, paskatinti valstybes nares formuoti bendrą požiūrį.

2. PAAIŠKINIMAS

2.1. Kuo naudingas jūrų erdvės planavimas?

Vis aktyvesnė veikla Europos jūrose skatina konkuruoti sektorių interesų grupes, pavyzdžiui, laivybos ir jūrų transporto, jūros išteklių energijos, uostų plėtros, žvejybos ir akvakultūros bei aplinkosaugos.

Klimato kaita, ypač kylantis jūros lygis, rūgštėjimas, didėjanti vandens temperatūra ir dažni ekstremalūs meteorologiniai reiškiniai gali lemti jūroje vykdomos ekonominės veiklos pasikeitimą, taip pat dėl to gali pakisti jūrų ekosistemos. JEP skatintų produktyviai naudoti jūrų erdvę bei atsinaujinančiąją energiją ir taip galėtų labai pasitarnauti švelninant klimato kaitą bei rentabiliai prisitaikant prie klimato kaitos poveikio jūrų rajonuose ir pakrančių vandenyse.

JEP – priemonė tobulinti sprendimų priėmimo procesą. JEP suteikia galimybę tarpininkauti konkurencinėse žmogaus veiklos srityse ir kontroliuoti šios veiklos poveikį jūrų aplinkai. Pasitelkiant JEP siekiama išlaikyti sektorių interesų pusiausvyrą ir užtikrinti, kad jūrų ištekliai būtų tausiai naudojami, kaip numatyta ES tvaraus vystymosi strategijoje⁵.

¹ COM (2007) 575.

² SEC (2007) 1278.

³ Terminas **jūrų erdvės planavimas** bus vartojamas visame dokumente, nors šiuo metu valstybės narės vartoja ir kitus sinonimiškus terminus. Terminas jūrų erdvės planavimas pasirinktas siekiant pabrėžti nuoseklų įvairius sektorius apimančią požiūrį į šį procesą.

⁴ Komunikatas suderintas su mėlynosios knygos 3.2 skirsniu.

⁵ <http://ec.europa.eu/environment/eussd/>.

JEP turėtų būti grindžiamas atskirų jūrų regionų ar tų regionų dalių savitumu. Tai **procesas**, kuris apima duomenų rinkimą, suinteresuotųjų subjektų konsultavimą ir dalyvavimu pagrįstą plano kūrimą, tolesnius įgyvendinimo etapus, vykdymo užtikrinimą, vertinimą ir peržiūrą.

2.2. Kuo naudingas europinis požiūris?

Už JEP įgyvendinimą atsako valstybės narės. Šiuo atveju taikomas subsidarumo principas, tačiau ES lygmens veiksmai galėtų suteikti reikšmingos pridėtinės vertės.

JEP padidins ES jūrų ūkio konkurencingumą ir paskatins ekonominį augimą bei darbo vietų kūrimą, kaip numatyta Lisabonos darbotvarkėje. Jūrų ekonomika Europai labai svarbi, kadangi suteikia apie penkis milijonus darbo vietų⁶. Paskaičiuota, kad jūrų pramonė ir paslaugos⁷, neretai turinčios didelį augimo potencialą, sukuria 3–5 % Europos bendrojo vidaus produkto (BVP). Tvirta planavimo sistema, suteikianti teisinio tikrumo ir galimybę prognozuoti, paskatins investuoti į tokius sektorius, kurie apima jūros išteklių energijos sektoriaus plėtrą, laivybą ir jūrų transportą, uostų plėtrą, naftos ir dujų išteklių naudojimą bei akvakultūrą, ir taip padidins Europos pajėgumą pritraukti užsienio investicijas.

Su jūrų išteklių naudojimu susiję skirtingų sektorių atstovų požiūriai lemia politikos nenuoseklumą, kuris riboja veiklos jūroje galimybes, o tai mažina šios veiklos augimo potencialą ir silpnina valstybinių įstaigų pajėgumą apsaugoti jūrų aplinką. Bendras darbas JEP srityje suteikia galimybę suderinti sektorių atstovų požiūrius. Bendru darbu didinamas ES ir nacionalinės politikos krypties veiksmingumas bei ryšys ir sumažinamos **koordinavimo nebuvimo sąnaudos**⁸.

Kalbant apie veiklą jūroje, svarbu paminėti **tarptvalstybinį jos aspektą**. Nacionaliniu lygmeniu priimami sprendimai turi įtakos ir gretimoms šalims. Valstybėms narėms, kurių požiūris į jūrų erdvės tame pačiame jūros baseine valdymą sutampa, bus lengviau įveikti šiuos sunkumus. ES vaidmuo – skatinti bendro valstybių narių požiūrio, kurio laikantis būtų atsižvelgiama į tarptvalstybinį poveikį, formavimą.

Kalbant apie **vidaus rinką**, JEP suteikia galimybę naudoti supaprastintas leidimų sistemas, sumažinti reguliavimo bei administracinių procedūrų sąnaudas ir taip sudaro sąlygas skaidriai bei patikimai planavimo sistemai.

Jūra – **sudėtinga ekosistema**, kuri nepaiso administracinių apribojimų. Siekiant užtikrinti subalansuotą ilgalaikį valdymą, labai svarbu atsižvelgti į visą ekosistemą ir jos lemiamus veiksnius. Planavimu turi būti siekiama apsaugoti ir sutvirtinti jūrų aplinką. ES lygmeniu vykdoma su JEP susijusi veikla suteikia valstybėms narėms tinkamą terpę svarstyti ir plėtoti bendrą požiūrį į veiklos jūroje valdymą paisant ekosistemos reikalavimų.

⁶ http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/study_employment_en.html.

⁷ Tai neapima žaliavų, tokių kaip nafta, dujos ar žuvis, vertės. http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/pdf/com_2006_0275_en_part2.pdf.

⁸ Čia veikiausiai nuoroda į uostų plėtros gaires, kurias šiuo metu rengia Aplinkos bei Transporto ir energetikos generaliniai direktoratai.

2.3. Kaip bus siekiama tikslo?

Šiame komunikate išdėstyti svarbiausi su JEP susiję ES lygmeniu svarstylini klausimai. Čia kalbama apie:

- esamus valstybių narių požiūrius į JEP ir kitus tarptautinius pavyzdžius, t. y. vykdant ES projektus, visų pirma INTERREG iniciatyvą ir mokslinių tyrimų bendrąsias programas, įgytą patirtį, iš kurios galima pasimokyti (3 skyrius);
- tarptautines ir ES priemones, kurios turi įtakos JEP (4 skyrius).

Remdamasi šiais pavyzdžiais, Komisija šiame komunikate nustato pagrindinius JEP principus (5 skyrius) – pagrindą plataus masto diskusijoms apie bendrą ES požiūrį į JEP.

3. BENDRIEJI PLANAVIMO METODAI IR PROJEKTAI

JEP yra palyginti naujas procesas. Vis daugiau valstybių narių juo naudojasi arba ketina tai daryti, be to, imti vykdyti ES projektai, skirti įvairioms JEP priemonėms ir kriterijams sukurti.

3.1. Esami požiūriai į jūrų erdvės planavimą

Jungtinė Karalystė parengė jūrų įstatymo – visapusio teisėkūros politikos pagrindo, kuriame nustatyta jūrų planavimo sistema, taikoma visiems Jungtinės Karalystės vandenims⁹, projektą. Škotija parengė jūrų įstatymo, kuriuo reglamentuojamas šalies jūrų valdymas, projektą¹⁰. Šiuose dviejuose įstatymų projektuose numatyta nauja administracinė struktūra (Jūrų valdymo organizacija), skirta leidimų ir licencijavimo procedūroms supaprastinti. Švedijoje jūrų įstatymą numatoma priimti 2009 m. pradžioje. Visuose šiuose įstatymų projektuose pateikiamas integruotas požiūris į nacionalinę jūrų politiką, įskaitant naudojimąsi JEP.

Portugalijoje Nacionaline jūrų strategija (2006 m.) siekiama integruoti sektorių politikos kryptis ir apibrėžti JEP bei Integruoto pakrantės zonos valdymo (IPZV) principus. 2007 m. įsteigtas tarpžinybinis jūrų reikalų komitetas.

Vokietija papildė sausumos planavimo įstatymą ir taip pavedė federalines JEP galias išskirtinei ekonominei zonai (IEZ). Poreikis papildyti įstatymą atsirado dėl jūrų vėjo energijos sektoriaus plėtros. Neseniai parengtas jūrų erdvės planas apima visus tris JEP aspektus (paviršių, vandens stovymę ir jūros dugną) bei nustato konkrečios veiklos jūroje zonas. Šie planai įsigalios priėmus atitinkamą teisinį potvarkį. Šiuo metu vertinimo procesas neplanuojamas¹¹.

Belgijos generaliniame plane konkrečiai veiklai jūroje naudojama jūrų erdvė skirstoma zonomis. Čia varomieji veiksniai – tai smėlio ir žvyro gavyba bei jūrų vėjo energija. Antruoju planavimo etapu bus nustatyti saugomi jūrų rajonai (NATURA

⁹ <http://www.defra.gov.uk/marine/legislation/index.htm>.

¹⁰ www.scotland.gov.uk/marinebill.

¹¹ http://www.bsh.de/en/The_BSH/Notifications/Spatial_Planning_in_the_German_EEZ.jsp.

2000 tinklas). Plane numatoma, kad leidimai ir licencijos tam tikrai veiklai vykdyti suteikiami tik nustatytose zonose; planą numatoma reguliariai tikrinti ir vertinti¹².

Lenkijoje jūrų rajonų erdvės planavimas reglamentuojamas Lenkijos Respublikos jūrų rajonų ir jūrų administracijos aktu. Pagal iniciatyvą INTERREG IIIB Pucko įlankoje neseniai baigtas vykdyti bandomasis JEP projektas, susijęs su gretimų teritorijų erdvės plėtra. Lenkija ketina keisti nacionalinį planavimo įstatymą, kad jūrų erdvės planams suteiktų teisinę galią, ir parengti visų Lenkijos vandenų erdvės planus¹³. Šiuo tikslu šalies vyriausybė vadovaujasi minėto projekto rezultatais.

Kai kurios valstybės narės ir kitos Europos šalys sukūrė integruotus jūrų valdymo planus, kuriuose pateikiamos su tam tikrais jūrų rajonais susijusių sprendimų priėmimo gairės. Nyderlandai parengė Integruotą Šiaurės jūros valdymo planą laikotarpiui iki 2015 m. Svarbiausias motyvas – būtinybė planuoti jūrų vėjo energijos gamybą. Šiame plane pateikiamos visoms veiklos, kuriai būtini leidimai, sritims skirtos integruoto vertinimo gairės. Buvo parengti galimybių žemėlapiai, skirti jūroje vykdomai veiklai, kuri gali būti vykdoma tik tam tikrose vietovėse ir iš kurios tikimasi didžiausio augimo¹⁴.

Norvegija parengė Integruotą Barenco jūros ir už Lufuteno salų esančios jūrų teritorijos valdymo planą. Jame numatytos tausaus išteklių naudojimo ir esamų bei naujų veiklos sričių gairės. Šiame plane atsižvelgiama į tai, kad jūrų aplinkos pažeidžiamumas laikui bėgant kinta, ir pabrėžiama mokslo žinių svarba. Norvegija ketina parengti integruotus Norvegijos jūros ir Norvegijai priklausančios Šiaurės jūros dalies valdymo planus¹⁵.

Prancūzija To ežerui, kuris yra Viduržemio jūros dalis, ir Atlanto vandenyno Arkašono baseinui ėmė taikyti „schéma de mise en valeur de la mer“¹⁶. Šioje schemoje didžiausias dėmesys skiriamas pakrantės zonos plėtrai, joje numatytos tam tikros priemonės, pavyzdžiui, veiklos sričių skirstymas zonomis, joje nustatyti tam tikros veiklos jūroje rajonai. Šiuo metu Prancūzija rengia aplinkos pagrindų įstatymą, į kurį bus įtrauktos specialios nuostatos, kuriomis reglamentuojamas veiklos jūroje valdymas.

Kelios valstybės narės ir regionai pradėjo įgyvendinti IPZV strategijas, kurios galėtų būti svarbios ir JEP. Tarp šių strategijų – Italijos Emilijos-Romanijos regionas, kuriame pagal INTERREG IIIB projektą buvo parengta IPZV principų įgyvendinimo strategija¹⁷. Slovėnija taip pat dalyvauja minėtame projekte ir jau yra pareiškusi susidomėjimą bendradarbiauti su Italija bei Kroatija įgyvendinant JEP.

Ispanija Pakrantės tvarumo strategiją priėmė 2007 m. Ispanijos Asturijos, Kantabrijos ir Andalūzijos regionuose jau parengti integruoti pakrantės zonos

¹² <http://www.mumm.ac.be/EN/Management/Sea-based/index.php>.

¹³ <http://www.plancoast.eu/>.

¹⁴ <http://www.noordzee.org/nz/index.jsp>.

¹⁵ http://www.regjeringen.no/en/dep/md/Selected-topics/Svalbard_og_polaromradene/Integrated-Management-of-the-Barents-Sea.html?id=87148.

¹⁶ Jūrų stiprinimo schema (JSS).

¹⁷ <http://www.plancoast.eu/>.

valdymo planai. Be to, Ispanijoje pradėtas vykdyti šalies teritorinių vandenu skirstymo zonomis tyrimas, susijęs su jūrų vėjo energijos naudojimu¹⁸.

Kanada nutarė laikytis tikslais pagrįsto požiūrio į veiklos jūroje valdymą, nes laikantis tokio požiūrio lengviau išspręsti tarp sektorių kylančius konfliktus. Australijoje trimis aspektais pagrįstas jūrų erdvės skirstymas zonomis sėkmingai taikomas jau kurį laiką, taigi šiame procese dalyvauja daug įvairių suinteresuotųjų subjektų.

3.2. Europos lėšomis finansuojami projektai

Europos regioninės plėtros fondas (ERPF) pagal Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslą gali paremti erdvės plėtros projektus, iš kurių keli labai svarbūs įgyvendinant JEP¹⁹. Šie projektai apima žemėlapių sudarymą, bendruosius JEP kriterijus bei tarpvalstybinius požiūrius į jūrų naudojimo valdymą.

Nuo 1980 m. pagal ES mokslinių tyrimų programas remiami daugiadalykiai pakrantės ir jūrų mokslų moksliniai tyrimai. Ypač svarbūs pakrantės erozijos ir potvynių, taip pat IPZV bei jūrų ekosistemos ribų tyrimai. Įgyvendinant projektą MESMA didžiausias dėmesys skiriamas teritorijų erdvės valdymui stebėti ir vertinti, taip pat ketinama sukurti naujoviškus metodus bei integruotas planavimo strategijas. Projekto HERMES tikslas – padėti geriau suprasti vandenyno gelmių ekosistemų funkcionavimą²⁰.

Pagal TEN-T programą, prioritetiniai ir parengiamieji tyrimai, susiję su „Jūrų greitkeliais“ gali būti remiami MARCO POLO II, regioninių bei mokslinių tyrimų ir plėtros fondų lėšomis. Šiuo metu vykdomi „Jūrų greitelių“ projektai apima Baltijos jūrą, Vakarų Europą, vakarinę ir rytinę Viduržemio jūros regionus bei Juodąją jūrą. Pagal Europos kaimynystės ir partnerystės iniciatyvos (EKPI) 2007–2013 m. tarpvalstybinio bendradarbiavimo programas numatyta galimybė remti projektus reikalavimus atitinkančiuose Baltijos, Viduržemio ir Juodosios jūrų regionuose²¹.

4. TARPTAUTINĖS IR ES LYGMENS JŪRŲ ERDVĖS PLANAVIMO PRIEMONĖS

4.1. Tarptautinės priemonės

Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija (JTJTK)²² užtikrinama vėliavos valstybių, pakrantės valstybių ir uosto valstybių teisių bei interesų pusiausvyra. Ypač svarbu jūras ir vandenynus suskirstyti jūrų zonomis; kai kurias iš jų, kad šios įgytų teisinę galią, turi patvirtinti pakrantės valstybės.

¹⁸ <http://www.mityc.es/Electricidad/Seccion/InstalacionesEolicas/EstudioEstrategico/>.

¹⁹ Pavyzdžiui, pagal Baltijos ir Šiaurės jūroms bei Centriniam, Adrijos, Dunojaus ir Pietryčių jūrų regionams (CADSES) skirtas tarpvalstybines programas finansuojami projektai.

²⁰ www.eu-hermes.net.

²¹ http://ec.europa.eu/world/enp/funding_en.htm.

²² Konvencija priimta 1982 m., įsigaliojo 1994 m. Europos bendrija ir visos ES valstybės narės yra JTJTK šalys.

Be to, svarbu laikytis JTJTK užtikrinamos navigacijos laisvės principo, o tai įmanoma tik jei paisoma jūrų saugumo ir jūrų aplinkos apsaugos taisyklių bei standartų.

Tarptautinė jūrų organizacija (TJO) nustato tarptautiniu mastu pripažįstamas laivybos ir jūrų transporto taisykles bei standartus, pavyzdžiui, eismo atskyrimo schemas. Londono konvencijos protokole (2006 m.) pristatomas atsargumo principas, kuriuo iš esmės keičiamas požiūris į atliekų išmetimo į jūrą reguliavimą²³.

4.2. ES priemonės

4.2.1. Aplinkosaugos teisės aktai

Jūrų strategijos pagrindų direktyva (JSPD)²⁴ – tai IJP aplinkosaugos ramstis²⁵. Šioje direktyvoje reikalaujama, kad valstybės narės iki 2020 m. užtikrintų gerą jūrų aplinkos būklę, vadovautųsi ekosistemas tausojančiu požiūriu ir pasirūpintų, kad žmogaus veiklos poveikis nekenktų gerai aplinkos būklei. Reikalaujama, kad valstybės narės, jei dalijasi jūrų regioną arba jo dalį, bendradarbiautų tarpusavyje ir su trečiosiomis šalimis, o veiklai koordinuoti naudotųsi esamomis regioninėmis struktūromis.

JSPD tiesiogiai nereglamentuoja veiklos jūroje, bet į šios veiklos poveikį turi būti atsižvelgta apibrėžiant gerą aplinkos būklę. VI priede išvardyti galimų priemonių pavyzdžiai, įskaitant pasiskirstymo laiko ir erdvės atžvilgiu kontrolę bei valdymo koordinavimo priemones. Kai kurios valstybės narės pareiškė, kad įgyvendindamos JSPD naudosis JEP (pvz., Jungtinė Karalystė).

Pagal Vandens pagrindų direktyvą (VPD)²⁶ valstybės narės, vadovaudamosi pakrantės ir tarpiniam vandenims taikomomis nuostatomis, privalo iki 2009 m. gruodžio mėn. paskelbti upių baseinų valdymo planus (UBVP). Įgyvendindamos šią direktyvą valstybės narės įsteigė vandens priežiūros institucijas, kurios privalo bendradarbiauti, kad užtikrintų VPD vykdymą tarpvalstybinių upių baseinų rajonų atžvilgiu.

Pagal Buveinių direktyvą ir Paukščių direktyvą (NATURA 2000)²⁷ valstybės narės privalo nustatyti ir apsaugoti vietas, kuriose būtų saugomos joms būdingos rūšys ar buveinės. Šiuo metu pakrantės ir jūrų rajonai yra nustatinėjami, taigi būtina imtis tinkamų valdymo priemonių. Pagal Buveinių direktyvą būtina įvertinti planus ar projektus, kurie gali turėti didelės įtakos NATURA 2000 teritorijai.

Pagal Strateginio aplinkos vertinimo (SAV) direktyvą²⁸ būtina atlikti tam tikrų planų ir programų aplinkosauginį vertinimą, parengti nuostatas dėl konsultacijų (įskaitant tarpvalstybines konsultacijas), įvertinti alternatyvas bei nustatyti priemones

²³ http://www.imo.org/Conventions/contents.asp?topic_id=258&doc_id=681.

²⁴ 2008/56/EB.

²⁵ Jūrų strategijos pagrindų direktyvos 3 konstatuojamoji dalis.

²⁶ 2000/60/EB.

²⁷ 79/409/EEB, OL L 103, 1979 4 25 (Paukščių direktyva) ir 92/43/EEB, OL L 206, 1992 7 22 (Buveinių direktyva).

²⁸ 2001/42/EB, OL L 197.

neigiamam poveikiui sušvelninti ir (arba) jo išvengti. Poveikio aplinkai vertinimo direktyvoje nustatyti panašūs projektams taikomi reikalavimai²⁹.

4.2.2. *Bendroji žuvininkystės politika (BŽP)*

BŽP – išskirtinė ES kompetencijos sritis. Geras integruoto jūrų valdymo pavyzdys kalbant apie skirtingų sektorių vykdomą politiką – sprendimas apsaugoti Nyderlandams priklausančios Šiaurės jūros pakrantės dalies (*Voordelta* teritorijos) natūralią buveinę³⁰, kuri Komisija priėmė Nyderlandų vyriausybės prašymu (sprendimas pagrįstas pagrindinio BŽP reglamento 9 straipsniu)³¹. Kadangi žuvininkystė susijusi su ekosistemomis ir žuvų išteklių mobilumu, nuoseklios JEP įgyvendinimas pasitarnautų užtikrinant tausų žuvininkystės ES vandenyse valdymą.

Komisija pateikė komunikatą dėl tvaraus Europos akvakultūros vystymosi strategijos. Didėjanti konkurencija dėl jūrų ir pakrantės erdvės bei vandens kokybė – svarbiausios akvakultūros plėtros problemos. JEP gali suteikti informacijos ir patikimų duomenų, susijusių su veiklos vykdymo vietovėmis.

4.2.3. *Kitos priemonės*

ES IPZV rekomendacijoje³² išdėstyti bendrieji principai (įskaitant sausumos ir jūros ribojimosi ruožo erdvės planavimo nuoseklumą) ir išreikštas raginimas valstybėms narėms plėtoti IPZV strategijas. Minėta rekomendacija valstybės narės skatinamos bendradarbiauti su kaimyninėmis trečiosiomis šalimis.

Komisija priėmė komunikatą dėl jūrų vėjo energijos³³. Plėtojant atsinaujinančius jūros išteklius energijai gaminti, JEP gali pasitarnauti kaip stabili reguliavimo sistema.

4.3. **Regioninės konvencijos**

Pagal 1992 m. OSPAR konvenciją vykdoma veikla pagrįsta ekosistemas tausojančiu požiūriu ir šešiomis strategijomis. OSPAR konvencija tapo pagrindu po Penktosios Šiaurės jūros konferencijos³⁴ dalytis informacija apie JEP bei paskatino tęsti šią veiklą laikantis konvencijoje numatytos biologinės įvairovės ir ekosistemų strategijos.

Helsinkio komisija (HELCOM) nuo 1974 m. dirba Baltijos jūros aplinkos apsaugos srityje. Ypač svarbus HELCOM Baltijos jūros veiksmų planas, priimtas 2007 m. kartu su rekomendacija 28E/9 dėl JEP principų Baltijos jūros regionui sukūrimo.

²⁹ 97/11/EB, OL L 073, 1997 3 14 (direktyva, iš dalis keičianti Direktyvą 85/337/EEB).

³⁰ http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/management_resources/environment/natura_2000_en.htm: Jūrų reikalų ir žuvininkystės bei Aplinkos generalinių direktoratų žvejybos priemonių gairės programos NATURA 2000 jūrinėms teritorijoms.

³¹ Reglamentas (EB) Nr. 2371/2002.

³² 2002/413/EB, OL L 148.

³³ COM (2008) 736.

³⁴ Ministrų deklaracija dėl Šiaurės jūros apsaugos. 2002 m. kovo mėn., XI skyrius. Bendradarbiavimas Šiaurės jūros erdvės planavimo procese.

Viduržemio jūros regionas tapo pirmuoju pagal JT aplinkosaugos programą 1975 m. priėmusiu Valdymo planą (Viduržemio jūros regiono veiksmų planas – VVP). VVP ketinama įgyvendinti vadovaujantis Barselonos konvencija. Pagal minėtą konvenciją neseniai patvirtintas IPZV protokolas³⁵, kuriuo remdamosi susitariančiosios šalys privalo nustatyti bendrą integruoto Viduržemio jūros regiono pakrantės zonos valdymo sistemą.

1992 m. Bukarešto konvencijoje numatyta apsaugoti Juodosios jūros aplinką. Šiuo metu dirbama su minėtu protokolu ir strateginiu veiksmų planu, skirtu IPZV.

5. PAGRINDINIAI PRINCIPAI, PAGRĮSTI JŪRŲ ERDVĖS PLANAVIMO PATIRTIMI

Remiantis pirmesniais skyriais galima nustatyti toliau aprašomus bendrus su JEP įgyvendinimu Europos Sąjungoje susijusius principus.

Tvarus jūrų regionų valdymas priklauso nuo konkrečių ekosistemų būklės. Vadovaujantis IJP, ekosistemas tausojančio požiūrio suformavimas yra svarbiausias JEP principas. Nors veikla sausumoje gali tiesiogiai paveikti jūrų regionus, JEP apima tik veiklą jūroje ir pakrančių vandenyse. JEP mastas geografinės aprėpties požiūriu skirsis priklausomai nuo regioninių sąlygų. Rengiant JEP labai svarbu atsižvelgti į tam tikrų tiesiogiai su ja susijusių tarptautinių ir ES priemonių, visų pirma aplinkos srities priemonių, įgyvendinimą ir, jei įmanoma, prie jo prisidėti. Taigi JSPD įgyvendinimas turės ypač didelės reikšmės.

5.1. JEP naudojimas pagal rajonus ir veiklos pobūdį

JEP pagrįstas jūrų erdvės valdymas turėtų būti grindžiamas planuojamos ar jau vykdomos veiklos pobūdžiu bei jos poveikiu aplinkai. Jūrų erdvės planas nebūtinai turi apimti visą rajoną (pvz., valstybės narės IEZ).

Rajonams, kuriuose veikla vykdoma itin aktyviai arba kurie yra itin pažeidžiami, gali tekti taikyti griežtesnius jūrų valdymo planus, tuo tarpu rajonams, kuriuose veikla nėra labai aktyvi, veikiausiai pakaks bendrųjų valdymo principų. Sprendimas laikytis griežtesnio ar lankstesnio požiūrio turėtų priklausyti nuo vertinimo proceso.

JEP grindžiamas trimis aspektais: a) veikla, susijusia su jūros dugnu, b) veikla, susijusia su vandens stovyme, c) veikla, susijusia su vandens paviršiumi. Tai leidžia tą pačią erdvę naudoti skirtingais tikslais. Turėtų būti paisoma ir laiko (kaip ketvirto aspekto), kadangi konkrečiame jūrų regione vykdomos veiklos derėjimas ir to regiono valdymo reikmės laikui bėgant gali kisti.

5.2. JEP tikslų nustatymas

JEP turėtų būti pasitelkiamas šiuo metu vykdomai veiklai valdyti ir būsimos jūrų rajonų plėtros galimybėms numatyti. Konkretaus jūrų rajono bendrojo valdymo strateginiame plane turi būti išsamiai išdėstyti tikslai. Šiais tikslais turėtų būti numatyta dėl sektorių interesų konfliktų kylančių ginčų sprendimo galimybė.

³⁵ 2008 m. sausio 21 d. pasirašytas Madride.

5.3. Skaidrus JEP rengimas

Būtina skaidriai parengti visus su JEP susijusius dokumentus ir procedūras. Plačiajai visuomenei turi būti lengvai suprantamas kiekvienas JEP rengimo etapas. Tai leis tinkamai informuoti visas susijusias šalis ir taip padidinti numatymo galimybę bei paskatinti visuomenės pripažinimą.

5.4. Suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas

Siekiant plačiosios visuomenės pripažinimo, nuosavybės teisių ir įgyvendinimo paramos, taip pat svarbu kiek galima anksčiau į planavimo procesą įtraukti visus suinteresuotuosius subjektus (ir iš pakrančių regionų). Pasinaudojant dalyvaujančių suinteresuotųjų subjektų žiniomis galima gerokai padidinti JEP kokybę.

5.5. Valstybių narių veiksmų koordinavimas. Sprendimų priėmimo proceso supaprastinimas

Jūrų ekonominės veiklos vykdytojams bei šios srities investuotojams JEP naudingas todėl, kad supaprastina sprendimų priėmimo procesą bei paspartina licencijų ir leidimų suteikimo procedūras. Siekiant parengti koordinuojamus ir įvairius sektorius apimančius planus, būtina imtis bendrų ar racionalizuotų veiksmų bei sutelkti pastangas. Integruoto požiūrio į jūrų politiką gairėse³⁶ siūlomas vidinis jūrų reikalų koordinavimas valstybėse narėse taip pat turėtų būti naudingas įgyvendinant JEP. Pokyčiai valstybėse narėse (pvz., Jungtinės Karalystės ir Škotijos įstatymų projektai) rodo, kad nacionalinės institucijos, siekiamos minėtos naudos, ketina įsteigti administracines koordinavimo institucijas.

5.6. Nacionalinio JEP teisinio poveikio užtikrinimas

JEP ir sausumos erdvės planavimo modeliai skiriasi: JEP yra vykdomas trimis aspektais, be to, tame pačiame jūrų rajone gali būti vykdoma skirtingo pobūdžio veikla, jei tik ji yra tarpusavyje suderinama. Tačiau norint užtikrinti JEP veiksmingumą, būtina jam suteikti teisinę galią, kaip tai buvo padaryta sausumos erdvės planavimo atveju – parengiant teisinę galią turinčią žemės valdymo sistemą. Gali tekti apsvarstyti ir JEP skirtos tinkamos administracinės sistemos klausimą.

5.7. Tarpvalstybinis bendradarbiavimas ir konsultavimasis

Siekiant parengti ekosistemų atžvilgiu nuoseklius planus, būtina bendradarbiauti tarptautiniu mastu. Tai padėtų nustatyti bendrus standartus bei procesus ir apskritai padidintų JEP kokybę. Kai kurios organizacijos, pavyzdžiui, HELCOM, jau ėmėsi šio darbo.

5.8. Stebėsenos ir vertinimo įtraukimas į planavimo procesą

Aplinka, kurioje naudojamosi JEP, nuolat kinta. Duomenys ir informacija, kuriais grindžiamas JEP, ilgainiui gali kisti. Planavimo procesas turi būti pakankamai lankstus, kad būtų galima tinkamai atsižvelgti į pasikeitimus ir sudaryti sąlygas

³⁶ COM (2008) 395 galutinis.

tinkamu laiku persvarstyti planus. Kad būtų patenkinti šie du reikalavimai, skaidrus reguliarios stebėsenos ir vertinimo mechanizmas turėtų būti JEP dalis.

5.9. Sausumos ir jūrų erdvės planavimo sąsajos užtikrinimas. Ryšys su IPZV

Užtikrinti sausumos (įskaitant pakrančių zonas) ir jūrų erdvės planavimo sistemų sąsają nėra paprasta. Pakrančių zonos – vienas svarbiausių sausumos ir jūrų erdvės planavimo aspektų. Rengiant JEP svarbu atsižvelgti ir į sausinamus rajonus ar žemės ūkio veiklos bei miestų plėtros poveikį sausumos rajonams. Štai kodėl sausumos erdvės planavimas turėtų būti suderintas su JEP. Kad būtų užtikrinta minėta sąsaja, atitinkamos tarnybos turėtų bendradarbiauti ir įtraukti suinteresuotuosius subjektus.

5.10. Tvirta duomenų ir žinių bazė

JEP turi būti grindžiamas patikima informacija ir mokslo žiniomis. Rengiant planus būtina pasitelkti žinias (prisitaikomas valdymas). Komisija ėmė taikyti keletą mokslinių ir duomenų rinkimo priemonių, pasitarusiančių rengiant JEP. Šios priemonės – tai Europos jūrų stebėjimo ir duomenų tinklas (EMODNET), integruota socialinių ir ekonominių jūrinių statistikos duomenų bazė (ją šiuo metu rengia ESTAT), Europos jūrų atlasas (numatoma pristatyti 2009 m.) bei Pasaulinė aplinkos ir saugumo stebėsenos sistema („Kopernikus“).

6. IŠVADOS IR GALIMYBĖS

JEP yra svarbi integruotos Europos jūrų politikos formavimo priemonė. Šio komunikato tikslas – pasiūlyti pirmuosius žingsnius formuojant bendrą požiūrį į JEP. Šiame komunikate nustatomi pagrindiniai principai, grindžiami įprasta praktika bei esamais reglamentais – taip siekiama paskatinti svarstymus, kurie padėtų Europos Sąjungoje įgyvendinti JEP.

Siekdama paspartinti svarstymus, 2009 m. pradžioje Europos Komisija ketina pradėti vykdyti darbo programas, kurias sudaro tokie etapai:

- 4 seminarų surengimas 2009 m. Šie seminarai sutelktų visų susijusių rajonų suinteresuotųjų subjektų atstovus. Seminarų tikslas – apsvarstyti šiame komunikate siūlomus principus;
- bandomųjų projektų, kurių tikslas – plėtoti JEP tarpvalstybinio bendradarbiavimo aspektus, surengimas 2009 m.;
- ataskaitos, kurioje būtų pateikiamos seminarų rezultatais pagrįstos išvados, parengimas ir tolesnių žingsnių bei veiksmų projektui tęsti pasiūlymas.

Formuojant integruotą ES jūrų politiką vadovaujamosi nauju požiūriu į politikos kūrimą. JEP – viena iš šio požiūrio įgyvendinimo priemonių.